

УДК: 327.84(075.8)(049.32);
327.56(075.8)(049.32);
351.86(075.8)(049.32);
351.741.75(075.8)(049.32)

О ЈЕДНОМ УЏБЕНИКУ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Предраг Илић

Универзитет Синергија у Бјељини, Правни факултет

У раду је предочен критички осврт на уџбеник *Национална безбедност* проф. др Андреје Савића. Мада се аутору одаје признање због храбрости да изда први такав уџбеник у нашој земљи, износи се и читав низ примедби. Оне се односе, пре свега, на композицију и садржај уџбеника, његов стил и језик, као и на бројне материјалне, граматичке и друге грешке и пропусте. С тим у вези, може се закључити да је овај уџбеник донео више штете него користи његовим корисницима, па би требало размотрити оправданост његовог даљег коришћења.

Кључне речи: *уџбеник, национална безбедност, композиција, садржај, стил, материјалне грешке, граматичко-правописна коректност.*

Пре три године појавио се, у издању Криминалистичко-полицијске академије (КПА) из Београда, уџбеник јединственог наслова у српској безбедној литератури и науци до тада. Реч је о првом уџбенику под насловом *Национална безбедност*, из пера др Андреје Савића, доскорашњег редовног професора КПА и актуелног професора и директора београдске Академије за безбедност и дипломатију.¹ Уџбеник има 336 страна. Публикован је у тиражу од 350 примерака, у брошираној форми (ISBN 978–86–7020–120–0).

Иако је уџбеник, већ због самог наслова, а још више због свог садржаја, одмах привукао моју пажњу, до сада нисам износио своје мишљење, очекујући да ће то учинити неко од формално позванијих аутора – пре свега неко са Катедре за безбедност КПА, која је дала зелено светло за објављивање тог уџбеника, или неко из све бројнијих високошколских установа у нашој земљи, на којима се изучава национална безбедност (Факултет безбедности, Факултет политичких наука, Академија за дипломатију и безбедност и бројни правни факултети, како државни, тако и приватни). Како, међутим, до сада није

¹ Савић Андреја: *Национална безбедност*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2007.

било ни једног осврта на ту, свакако, интересантну књигу, сматрам да је то потребно учинити, макар и са извесним закашњењем. Чињеница да је КПА само две године касније објавила уџбеник другог аутора под истим насловом може се тумачити као фактичка критика Савићевог уџбеника.²

Сматрам да појава и коришћење ове књиге не само да заслужује, већ и захтева пажњу и наше научне и стручне јавности због неколико разлога. Први је да је то прва књига под овим насловом код нас, други је план и композиција, као и сам садржај овог уџбеника, трећи је у вези са бројним нејасноћама којима обилује, четврти су пропусти и материјалне грешке које су дошле до изражаја, итд.

1. Сваки **првенац** у било којој области друштвеног стваралаштва, а нарочито у науци, заслужује осврт и оцену, тј. одређивање других аутора према њему. То је потребно, како са становишта развоја науке која је у питању, тако и са становишта аутора таквог дела. Ако се ради о квалитетном научном делу (а високошколски уџбеник би требало, у суштини, увек да буде једно такво дело), оно мора да представља бар корак напред у развоју науке којој припада, па то не би смело да остане незапажено од других посленика те науке. Ако се, пак, ради о промашају, ни то не би требало да остане без осврта, опет у интересу развоја науке која је у питању.

Када је у питању уџбеник *Национална безбедност* др Андреје Савића, већ је речено да је то први уџбеник под тим насловом на простору наше земље, па та чињеница, сама по себи, заслужује да буде наглашена и поздрављена. Иако, истине ради, треба рећи да тај уџбеник не представља пионирски подухват у правом смислу те речи, јер и по концепцији и по главнини свог садржаја много подсећа на један ранији уџбеник истог аутора („Увод у државну безбедност“, 1994. и 2000), др Савић, свакако, заслужује признање за његово објављивање у време када је код нас још увек у повоју и наука о безбедности уопште и наука о националној безбедности. Већ само преименовање материје државне безбедности у националну и дефинисање националне безбедности, а затим и концепт и садржај уџбеника под тим насловом, не могу а да не буду од значаја за нашу науку о националној безбедности. Ако ништа друго, то је морало да подстакне расправе међу посленицима те науке о наведеним питањима, што, заиста, није мала ствар за њен развој.

2. Важнији разлог за овај осврт представља **план и композиција овог уџбеника**, с једне стране, и његов **садржај**, с друге. Пре него што бих изнео свој став о овим врло битним елементима овог уџбеника читаоце би требало укратко информисати о плану и композицији за које се аутор одлучио.

Ако се изузму уобичајени делови сваког уџбеника – предговор, одабрана литература и садржај – уџбеник *Национална безбедност* поменутог аутора има увод и три главе. У уводу, под насловом „Теоријски приступ научно-наставној дисциплини“ (стр. 1–11), аутор се бави појмовним и методолошким

² Мијалковић В. Саша: *Национална безбедност*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2009.

приступом наставно-научној дисциплини *Национална безбедност*, њеним предметом и методама проучавања и местом у систему наука. Уз то, он се одређује и према политичкој и уставно-правној концепцији безбедности и према политичком криминалитету као предмету проучавања.

Прва глава носи наслов „Теоријски оквири националне безбедности“ (стр. 13–73) и има шест поглавља: 1. Дефинисање безбедности (проблемски приступ); 2. Дефинисање система безбедности (проблемски приступ); 3. Теоријска схватања националне безбедности; 4. Однос националне и појединачне безбедности; 5. Однос националне и међународне безбедности и 6. Однос националне и приватне безбедности.

Друга глава има наслов „Обавештајна служба – основна категорија изучавања“ (стр. 75–168) и осам поглавља: 1. Теоријски приступ обавештајној служби; 2. Место и улога обавештајне службе у политичком систему; 3. Историјат обавештајне службе; 4. Врсте обавештајних служби; 5. Организациона структура обавештајне службе; 6. Методологија рада обавештајне службе; 7. Обавештајне активности методом прикупљања података из отворених извора, и 8. Остали обавештајни методи.

Наслов треће и највеће главе (стр. 169–328) јесте „Савремени национални обавештајно-безбедносни системи“. Она је подељена на кратак увод и три велике целине. Прва је посвећена националним обавештајно-безбедносним системима држава које улазе у тзв. Групу 8 (САД, Велика Британија, Немачка, Француска, Италија и Русија). У оквиру друге су обрађени национални обавештајни системи суседних земаља (Мађарске, Румуније, Бугарске и Албаније), док су у трећој постјугословенски национални обавештајно-безбедносни системи (Србије, Црне Горе, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине и Македоније).

Не оспоравајући аутору овог уџбеника пуно право на сопствени концепт и композицију поменутог уџбеника сматрам да му се поводом њих мора поставити неколико значајних питања. Прво се односи већ на његову одлуку да у уџбенику под насловом *Национална безбедност* две од три главе буду посвећене обавештајним службама и националним обавештајно-безбедносним системима и да те две главе заузму чак 3/4 целог уџбеника.

Ако се, донекле, и може разумети ауторова заокупљеност обавештајним службама и њихово уздизање на пиједестал основне категорије изучавања ове наставне дисциплине, неминовно се поставља питање – да ли има још неких категорија и области које изучава та дисциплина? Ако их има, а ја сам уверен да их има, зашто се нису нашле у садржају уџбеника под тим насловом? А ако их нема (како, изгледа, сматра аутор), чиме се, онда, може правдати наслов овог уџбеника? Зар његовом садржају не би били примеренији наслови: „Обавештајне службе и обавештајно-безбедносни системи“, или: „Национална безбедност и савремени обавештајно-безбедносни системи“?

Или, само: „Савремени обавештајно-безбедносни системи“? Сводећи обимну и врло сложену материју националне безбедности скоро искључиво на обавештајне службе и њихове системе, аутор је своје студенте и друге неупућене читаоце, у суштини, дезинформисао и довео у заблуду о укупном садржају те материје. Они су, ни криви ни дужни, остали ускраћени чак и за елементарна сазнања о већини других, исто тако важних категорија и области националне безбедности. Тај пропуст је утолико чуднији јер је познато да аутор уџбеника није само теоретичар безбедности. (Он је, наиме, био дугогодишњи радник Службе државне безбедности Републике Србије и њен последњи начелник, а затим и први директор Безбедносно-информативне агенције).

Будући да се зна да је један од најважнијих услова за квалитетан уџбеник репрезентативност садржаја, односно пружање основних појмова и знања из области за коју се пише, онда се за овај уџбеник може констатовати да ни изблиза не задовољава тај услов. (Када бисмо проблематику националне безбедности покушали да представимо, ликовно, као кућу, могло би да се каже да кућа коју нам је предочио др Савић нема ни темеље, ни зидове, ни кров. Једино што је на њој солидно, па, чак, и пресолидно представљено јесу прозори, кроз које становници те куће гледају своје окружење и кроз које окружење може да загледа у кућу и њене житеље). Какве последице то може да произведе код оних студената који су до сада о националној безбедности учили из овог уџбеника и код оних који ће убудуће то чинити није тешко закључити.

3. Трећи разлог за осврт на овај уџбеник у вези је са **питањем јасноће и разумљивости** садржаја изложеног у њему, јер се те карактеристике с правом сматрају изузетно битним за квалитет сваког уџбеника. Од аутора уџбеника се, наиме, очекује да све релевантне чињенице изложи на најбољи начин, а о свим проблемима, чак и оним најсложенијим, пише јасно и разумљиво.

Студенти и остали корисници овог уџбеника, немају, нажалост, много среће ни по овом питању. Ако се изузме трећа глава (којој, иначе, није место у овом уџбенику), остали његови делови препуни су компликованих и конфузних, а често и нелогичних и контрадикторних тврдњи и формулација. Пошто би цитирање свих примера за ову констатацију заузело превише простора у овом осврту, у наставку се наводе само они карактеристични.

Први је везан за покушај аутора да дефинише кључни појам – националну безбедност. Ево како тај покушај изгледа: „Полазећи од свега што је до сада изнето, сматрамо да би се национална безбедност могла дефинисати као *унутрашња и спољна безбедност у односу на безбедносне изазове, ризике и претње, с једне стране и активности специјализованих институција и система националне безбедности у остваривању државне самобитности и заштите виталних националних интереса, уз поштовање владавине права, с друге стране.*“ (подв. у ориг. – П. И.).³ Како ће ову лоше

³ Савић, А., нав. д., стр. 59.

срочену, лоше изведену и, у суштини, кружну дефиницију („национална безбедност (је) ... унутрашња и спољна безбедност...“) схватити студенти и шта ће из ње научити о националној безбедности велико је питање.

Сличне дефиниције и формулације могу се наћи у скоро целој првој глави овог уџбеника, што се може видети на следећим примерима:

– „Нespoјивост и екстремна супротстављеност циљева, понашања и средстава носилаца угрожавања и **истих** (подв. П. И.) елемената безбедности указује нам на то да је могуће (у пракси) успоставити само одређено **стање толерантности** (sic!) између безбедности и небезбедности (...).“⁴

– „**Најчешће** тумачење појма безбедности полази од претпоставке да се под тим термином подразумева одређено **стање, организација, функција или систем или пак све то** (sic!) **заједно**. (...) Безбедност у енциклопедијском смислу **најчешће** подразумева сагледавање свих општих аспеката елемената који чине њен дефинициони оквир (...). (...) При одређивању појма безбедности, полази се, **углавном**, од става да је безбедност основни атрибут сваке државе и да је везан за њену заштитну функцију“.⁵

– „Могуће је и схватање безбедности као **границе процеса промена у политичком систему у складу са идеолошком пројекцијом**, (sic!) која даје вредностима идеологије облик вредности-норме, а самим тим безбедност постаје **супстрат** основних друштвених норми“.⁶

– „На тај начин превазиђено је гледање да се заштитна функција државе остварује само преко субјеката безбедности (полиције и војске ...), чиме је извршено издвајање функције безбедности **као самосталне функције** и њене **идентификације** (sic!) са заштитном функцијом у целини (...) (...) Из овако одређених појмова, може се извести закључак да се функција безбедности и заштитна функција **не разматрају као посебне и различите самосталне категорије**“ (стр. 17).

– „Већина других **нивоа-јединица** анализе фокусира се на различите **нивое** и референтне објекте (национална, међународна, регионална, глобална, појединачна, друштвена и друге безбедности), које се, **са становишта теоријских основа различитих гледишта** (sic!), углавном уклапају у ове јединице анализе“ (стр. 36).

– „У науци се раздвајају појмови безбедност државе (...) и безбедности друштва (...). Међутим, једно без другог не може, јер држава (...) кад изгуби суверенитет престаје да буде држава, а **друштво** када изгуби идентитет престаје да постоји као **суверена категорија** (sic!)“ (стр. 39).

– „У теорији постоје **тешкоће значењског садржаја појмова националне безбедности и државне безбедности**. (sic!) (...) (...) Пошто се у глобализа-

⁴ Исто, стр. 15.

⁵ Исто.

⁶ Исто, стр. 16.

цији умањује улога државе, постоје трендови да се, са ужег тумачења националне безбедности као државне безбедности, **прошири** (sic!) на надржавне (sic!) и подржавне (sic!) актере и факторе. Наш приступ уважава **проширено** значење концепта националне безбедности и система националне безбедности, **али** ће се (sic!) кретати у оквиру државне безбедности (...) (стр. 39/40).

– „**Вестфалски модел** (...) представља **основни концепт** неких великих теоријских приступа међународним односима, укључујући нео-реализам и нео-либерални институционализам за које он представља **емпиријску правилност**. У нео-реализму, онтолошки дате вредности у међународном систему представљају **Вестфалске државе** (...) (...) Исто тако, Вестфалски модел представља **аналитичку претпоставку** нео-либералног институционализма. **Претпоставља се** (sic!) да су овде чиниоци Вестфалске државе **уједињени рационални аутономни ентитети** који теже да максимално повећају своју сврсисходност (...). (...) **Вестфалски модел** (...) (...) Схвата се **пре као правилност у понашању**, заснована на заједничким схватањима, **него као аналитичка претпоставка** (sic!) (...) (...) Компромитовање **Вестфалског мира** (sic!) се, сада, у условима глобализације, врши **око неколико модалитета** (конвенција, уговора, присила и наметања) (...)“ (стр. 40–42).

– „Трећи правац осуђује **поредак у смислу достигнућа људске еманципације** (sic!), а четврти правац истраживања на тему глобализације истражује **да ли**, и у ком смислу, **глобализацију** можемо сматрати **вичном** (sic!) у стварању поретка, као процеса без **коначне државе** (sic!) или као различитом политичком **облику** (sic!) глобализованог света (...)“ (стр. 47).

– „Колективна безбедност је заснована на три главна стања – **те** (sic!) државе се морају одрећи употребе војне силе да преправе *status quo*; **да они** (sic!) морају **појаснити њихов поглед националног интереса да учествују у интересу међународне заједнице** (sic!); и да државе морају превазићи своје страхове и научити да верују **једни** (sic!) другима“ (стр. 49).

– „Одређење националне безбедности би требало, свакако, да укључи **одсуство** или бар такву природу **претње** по опстанак и независност нације-државе, који омогућују да се сопственим и, евентуално, савезничким и другим средствима (...) оне отклоне и, с тим у вези, **отклони одсуство** (sic!) **страха, односно осећање спокојства**“ (стр. 54).

– „Само уколико **спољни** и домаћи **фактори у оквиру држава** (sic!) **претпостављају** (sic!) да постоје „**национални интереси**“ (подразумева услове који се желе од стране свих земаља, посматраних као једно лице), постоји довољан разлог да се они сматрају као „**светски интереси**“ (стр. 54).

Нејасноћа има и у многим краћим и, наизглед, једноставнијим реченицама:

– „Изразита **планетарна угроженост** човечанства најчешћи је **разлог** што наука није дошла до општеприхваћене дефиниције појма безбедности“ (стр. 18).

– „У контексту националне безбедности значајна је и улога коју грађани могу да имају као „пета колона“, подржавајући интересе неке друге државе. **Та попустљивост државе** (sic!) замагљује границу између појединачне и националне безбедности (...)“ (стр. 63).

– „Појединачна безбедност је под позитивним и негативним утицајима државе, а **основе за дискриминацију између** појединачне и међународне безбедности **представљају** сталну **противречност**“ (стр. 64).

– „Теоретичари из школе мишљења о глобалном друштву (...) прихватају (...) да је крај хладног рата био **окарактерисан** (sic!) не само повећањем глобалне свести и **стварања опсега** (sic!) **глобалних социјалних кретања** (...)“ (стр. 65).

– „Такви конфликти представљају критични проблем **за међународну заједницу** без обзира **да ли се мешају** (sic!) у унутрашње послове суверених држава (...)“ (стр. 65).

– „Исто тако, глобализација се сагледава и у вези са окружењем у којем се државе налазе. Она се представља као **право за степен повезаности међу државама**, (sic!) (...)“ (стр. 69).

– „Немачки теоретичар Еразмус (...) шири поље егзистенције тајне и на ниво односа **унутар саме државе** јер и „пријатељи“ и **пријатељске земље** (sic!) могу имати тајни које крију једна од друге (...)“ (стр. 83).

– „**Појам противника** подразумева да обавештајне службе делују према **непријатељу**. Противник може бити спољни и унутрашњи. (...) – *Спољни противник* (подв. у ориг. – прим. П. И.) може бити **пријатељ, потенцијални непријатељ и непријатељ**“ (стр. 87).

– „Знатно **пре појаве држава** настала је потреба за тајном (...). **Појавом држава јавља се елемент тајности** (sic!) и конспиративности.“ (стр. 96).

– „Ратови (...) се нису могли успешно водити без познавања противника (...). У том контексту доминантна је употреба **еуфемизма** (sic!) шпијунажа и тајне службе.“ (стр. 96).

– „Временски фактор код грађанина као тактичког циља је релативан, од **најкраћег** (sic!) до више година, што зависи од више фактора“ (стр. 95).

– „У **спољним и унутрашњим условима** (...) (sic!) обавештајне службе се у другој половини 18. и почетком 19. века диференцирају на **спољне и унутрашње**“ (стр. 104).

Поводом ових и многих других сличних формулација у овом уџбенику вреди се подсетити речи др Мидхата Шамића о значају јасног излагања у научним делима: „**Писац не пише за себе**, и према томе **не смије да пише тако да само он зна шта мисли и шта хоће да каже**, а читалац може да разбија главу како би то одгонетнуо. Писац треба увијек да има пред очима читаоца, за кога у ствари и пише; **све своје знање о предмету** (...) **он треба читаоцу да саопшти на тај начин да овај одмах схвати његову зами-сао**, чак и у случају да о предмету врло мало зна, или да ништа не зна“.⁷

⁷ Šamić Midhat, *Kako nastaje naučno djelo*, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1972, str. 109.

Интересантно је, иначе, да се после 100. странице овог уџбеника нагло смањује број конфузних и нејасних реченица и формулација, али се у тај преостали део уџбеника нећу упуштати, због већ поменутог става да њему и нема места у уџбенику под насловом *Национална безбедност*.

4. Четврти разлог за осврт на овај уџбеник јесте чињеница да у њему има много **материјалних грешака и пропуста**, које, такође, доводе у заблуду његове читаоце. Највеће материјалне грешке начињене су у 3. поглављу друге главе овог уџбеника, под насловом „Историјат обавештајних служби“ (стр. 95–106). Иако ни овакво поглавље не би требало да се налази у овом уџбенику, и иако се у њему више говори о историјату обавештајних активности, него о историјату обавештајних служби, оно се не може заобићи у овом осврту, због великог броја озбиљних огрешења аутора о елементарну и лако проверљиву историјску истину. У њему има и нетачно наведених имена и нетачних биографских података о многим познатим историјским личностима, као и нетачних података о значајним историјским догађајима и процесима.

Тако се, рецимо, за најстарији **писани извор** о постојању обавештајних активности каже да он „датира из периода **4.000 година пре нове ере**“ (стр. 98), иако је познато да из тог периода још увек нису пронађени писани извори. За Џингис Кана се наводи име **Гемуџин** (стр. 101), иако треба да стоји Темуџин, или Темучин. Папа Гргур IX, или Григорије IX, назива се **Глигоријем** (стр. 101). Чувени шпански инквизитор, кардинал Томас де Торкемада је „прекрштен“ у **Томаса де Торквеа** (стр. 101). Његово деловање и кулминацију инквизиције аутор везује за почетак 16. века, иако је Торквемада умро при крају претходног века. **Увођење** саме **инквизиције**, односно инквизиторских судова аутор датира у 1233, уместо у 1231. годину. За **Византију** се каже да је настала 385, уместо 395 (стр. 100). За чувеног **Луја XIV** (познатог под надимком „краљ Сунце“) пише да је живео од 1214. до 1270. (стр. 102), иако се он родио тек 1638. **Успостављање дипломатских мисија** између „европских властодржаца“ је наводно „међународноправно регулисано 1648. на Вестфалском конгресу“ (стр. 103), итд.

Није тешко сложити се у закључку да оволики број чињеничних грешака тешко компромитује не само овај уџбеник, већ и његовог аутора, који је, ипак, доктор друштвених наука и професор (на више српских и страних) универзитета.

5. Пети разлог за овај осврт представљају неке **крупне грешке у цитирању** коришћене литературе **и у употреби фуснота**. Из мноштва примера овде се најпре наводе они са странице 99.

Поткрепљујући тврдњу да је Мојсије још у 12. веку п. н. е. (аутор пише само „п. н. е.“, иако се то може читати и као „пре“ и као „после“ нове ере) користио шпијуне у прибављању информација о непријатељу, аутор „извлачи“ фусноту бр. 40, која просто врви тешким грешкама и некоректностима. Он се у њој, најпре, позива на један текст из књиге „Шпијуни“ Ричарда Плата, у којој се уопште не говори о Мојсију, већ о његовом наследнику Исусу Навину. Ме-

шајући парафразирање и цитирање, аутор се поводи за преводиоцем ове књиге, па Мојсијевог наследника назива Јошуом, уместо Исусом Навином, што већина српских и православних читалаца сигурно неће добро разумети.

У другом пасусу исте фусноте аутор помиње Мојсија на начин који за-служује да се цитира интегрално: „У Старом завету се, такође **спомињу 12 шпијуна преко којих је Господ наложио Мојсију да их пошаље у земљу Какан** (подв. П. И.) речима: 'Разгледајте добро земљу каква је, какав је народ који је насељава, је ли јак или слаб, да ли их има мало или много, јесу ли добри или зли, какви су им градови у којима живе, јесу ли утврђени, да ли становништво станује под шаторима или утврђењима, да ли им је земљиште плодно или не, да утврдите колико расположивог дрвета имају, проучите их и донесите плодове'“.

Уз катастрофално парафразирање почетка приче о Мојсију и његовим шпијунима и уз чињеницу да **уопште није навео извор којим се послужио приликом цитирања наведене инструкције**, аутор је у овом делу исте фусноте начинио још три крупне грешке. Он се, најпре, није послужио цитатом „Старог завета“ и „Библије“ из прве руке, како би било исправно, будући да су доступни многобројни преводи тих књига на српски (и до скоро српскохрватски) језик. Поводећи се, овог пута, за својим ненаведеним извором, он, затим, цитирану инструкцију 12-торици шпијуна приписује Господу, а не Мојсију, што демантују сва доступна издања Старог завета и Библије и библијска историја и теологија. На крају, он пише о некаквој земљи „**Какан**“, не повезујући је уопште са земљом Ханан, коју је поменуо само две странице раније, у цитату за који је, иначе, навео извор.⁸ Да је овом питању посветио само мало озбиљнију пажњу, могао је све ове грешке да избегне, консултујући бар „Илустровану Библију за младе“, у издању ваљевског „Гласа Цркве“ или сличне публикације популарног типа.⁹

Наведени примери неправилног и некоректног цитирања и писања фуснота само су кап у мору сличних грешака којима, нажалост, обилује уџбеник др Савића. Најбројније су оне које се тичу употребе документарних, односно библиографских фуснота. Ту има пуно неуједначености и недослед-

⁸ Исто, стр. 97.

⁹ У поменутој „Илустрованој Библији за младе“ могао је да о овој причи из 13. главе „Четврте књиге Мојсијеве“ прочита следећи текст:

„Рече Господ Мојсију:

'Пошаљи све главаре племенске да уходе земљу Хананску, коју ћу дати народу израиљском!'

Мојсије посла дванаесторицу главара у извидницу у Хананску земљу и рече им:

'Идите и видите каква је земља, је ли добра или рђава? Видите какав је народ тамо, је ли јак или слаб, да ли је малобројан или многобројан? Каква су насеља у којима живи; да ли станују под шаторима или у тврдим градовима? Какво је тло, плодно или кршевито? Има ли на њему дрвећа, или нема? Будите одважни и донесите нам плодова те земље'“ . („Илустрована Библија за младе“, Глас Цркве, Ваљево, 1994, стр. 158).

ности у навођењу наслова цитиране или коришћене литературе (поједини наслови су дати под наводницама, а други без њих; поједини су подвучени, а други нису). Има много и „превођења“ латиничних наслова и целих библиографских јединица на ћирилицу, као и мешања та два писма у истим јединицама. Има, затим, неадекватне употребе латинске скраћенице „ор. cit.“ итд. Конкретне примере скоро да и не вреди помињати због њихове бројности, односно додатног оптерећивања овог осврта.

Уместо да правилном писању документарних и експликативних напомена посвети адекватну пажњу и да, на тај начин, поучи своје студенте и будуће докторанте како се тај, занатски, део писања научних радова изводи, аутор овог уџбеника је то урадио не само непажљиво и несавесно, него и крајње нестручно.

6. Уз све што је до сада речено, посебан разлог за писање овог осврта јесу **стилске одлике и граматичка и правописна (не)коректност** овог уџбеника. Као што се из многих цитата који су већ наведени из њега може видети, и језик и стил изражавања аутора овог уџбеника прилично су далеко од уобичајених стандарда за високошколске уџбенике у том погледу. Томе треба додати и чињеницу да има и подоста баналних граматичких и правописних грешака, које, пре свега, иду на душу његовог лектора. Међу тим грешкама преовлађује зачуђујуће лоша употреба падежа, односно њихова промена, попут оне из једне реченице о Александру Македонском, на стр. 100.: „Своје умеће у вођењу рата (...) треба да захвали и свом учитељу Аристотелу, **што** је историја описала у **многим** његовим освајачким подухватима. (sic!)“. Ту су, затим, неадекватна употреба страних речи и израза, грешке у употреби интерпункцијских знакова и у структури и односу реченица и пасуса, што се, такође, може уочити већ из примера под тачком 3. овог осврта. Наводим још само неколико необичних случајева недовршених реченица:

– „Исти појам (тј. појам „*intelligence*“ – прим. П. И.) означава, **са једне стране**, процес снабдевања политичких одлучилаца знањем које се тиче садашњих прилика, трендова, способности и интенција страних земаља и група унутар њих, јер су информације, у свету који се одликује постојањем великог броја суверених држава, 'основни елементи националне моћи'“ (стр. 77). (**Друга страна** се не помиње ни у реченици која следи – П. И.).

– „Њена улога (тј. улога обавештајне службе – прим. П. И.) представља највећу непознаница у разумевању процеса политичког одлучивања уопште, тако да су анализе и процене о међусобном односу обавештајне активности и политике изузетно сложене и **изискивају** (sic!) **темељито**“ (стр. 90).

– „Или, они који су били једном купљени, подложни су **алтернативним**.“ (Овом реченицом завршава се, иначе, и последњи пасус и читаво једно поглавље – прим. П. И.) (стр. 154).

~ • ~

Шта рећи о овом уџбенику после свега што је наведено?

Прво. Уз све поштовање за храброст др Савића да приступи изради овог уџбеника, овај његов покушај јасно показује да за улазак у један тако озбиљан подухват храброст не може да буде ни довољан услов ни гарант његовог квалитета. Зато је, очигледно, потребно много више од тога: најпре, одлично, скоро свеобухватно познавање материје која се обрађује, затим солидан, тј. јасан стил и начин изражавања, брижљива припрема потребне грађе и још брижљивије писање и редиговање и, на крају, добра сарадња аутора са рецензентима, уредницима, лекторима и коректорима.

Друго. Заиста је, у најмању руку, чудно да аутор бројних уџбеника из области безбедности кога неки сматрају најпознатијим теоретичаром националне безбедности не само у Србији, већ и у њеном ширем окружењу, може да начини толико пропуста у тексту. Питање одговорности за то се, наравно, мора проширити и на рецензенте овог уџбеника, њеног уредника и лектора и коректора.

Треће. Због свих наведених недостатака сасвим је сигурно да је употреба овог уџбеника у изучавању проблематике националне безбедности већ до сада имала више негативних него позитивних ефеката, па би оне високошколске установе на којима се тај уџбеник и даље користи требало озбиљно да размисле о оправданости његове даље употребе.

Четврто. Мада овај уџбеник није погодан за изучавање материје која се односи на националну безбедност, то не значи да нема вредност. Његова друга и трећа глава би се, уз извесне измене и солиднију припрему, могле искористити као релативно добра основа за уџбенике из области обавештајних служби и савремених обавештајно-безбедносних система.

Пето. Овај уџбеник, ма какав био, могао би да буде добар повод за организовање једног или више научних и стручних скупова који би се бавили кључним питањима и проблемима националне безбедности у нашој земљи. Тиме би његов допринос развоју ове наставно-научне области, свакако, био много већи него што је до сада био.